

**НАСТАВНО-УМЕТНИЧКО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА МУЗИЧКЕ
УМЕТНОСТИ И СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ**

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ
ПРОЈЕКТА КАНДИДАТКИЊЕ**

ВЕСНЕ ЂОКИЋ

ТЕМА:

„ОБЛИЦИ ИСПОЉАВАЊА ПРОГРАМНОСТИ У ШУМАНОВИМ КЛАВИРСКИМ
ЦИКЛУСИМА ‘КАРНЕВАЛ’ ОП. 9, ‘ДЕЧИЈЕ СЦЕНЕ’ ОП. 15 И ‘КРАЈСЛЕРИЈАНА’
ОП. 16“

На основу увида у докторски уметнички пројекат кандидаткиње Весне Ђокић, Комисија за оцену и одбрану, која је именована на седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета од 19. маја 2014. године, у саставу АЛЕКСАНДАР СЕРДАР, ред.проф., ТИЈАНА ХУМО РАЈЕВАЦ, ред.проф., МАРИЈА ЂУКИЋ, ред.проф., БРАНКО ПЕНЧИЋ, ред.проф. и НИКОЛА РАЦКОВ, ред.проф. у пензији, подноси следећи Извештај Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду:

Биографија кандидата

Весна Ђокић је рођена 19. децембра 1986. у Никшићу, где је завршила Нижу музичку школу „Дара Чокорило“ у класи наставнице Љиљане Јововић. Средњу музичку школу „Васа Павић“ је похађала у Подгорици, у класи Анке Асановић. Музичку академију завршила је на Цетињу, у класи професора Бориса Краљевића и Владимира Бочкарјова. Године 2009. специјализирала је студије клавира на Факултету музичке уметности у

Београду у класи професора Александра Сердара, под чијим менторством је уписала и докторске уметничке студије.

У току свог досадашњег школовања, Весна Ђокић је освајала велики број награда и признања. Из списка важнијих награда издвајају се: прве награде на државним такмичењима Црне Горе (1999–2003), прве награда на међународним такмичењима у Шапцу (2000), Нишу (2004), трећа награда на такмичењу у Београду „Петар Коњовић“ где је добила и награду СОКОЈ-а (2000). На интернационалном пијанистичком такмичењу *Eastman Young Artist's Piano Competition*, које је одржано у Рочестеру (Њујорк, САД, 2004), освојила је Специјалну награду за дело написано после 1930. године. На шестом конкурс *Chopin in memoriam* који је одржан 2010. у Варни (Бугарска) освојила је IV награду (I и II награда нису додељене); као и I награду (лауреат) на „Такмичењу црногорских пијаниста – Фредерик Шопен“ одржаног 2010. у Подгорици. Као најбољи студент Цетињске музичке академије Весна Ђокић је била стипендиста ЦАНУ-а, Министарства за културу Црне Горе, општине Никшић, ЗАМТЕС-а и добитник награде града Цетиња као и награде града Никшића.

Концертну делатност Весне Ђокић обележили су наступи у готово свим значајнијим дворанама Црне Горе (Подгорица – ЦНП, КиЦ „Будо Томовић“, МШ „Васа Павић“, Перјанички дом; Никшић – ЈУ „Захумље“, МШ „Дара Чокорило“; Цетиње – Зетски дом и Свечана сала Академије; Котор – Црква Светог Духа, МШ „Вида Матијан“; Бар – Дворац Краља Николе и Музичка школа; Будва – Конгресна сала хотела „Медитеран“). Весна Ђокић је наступала у оквиру фестивала као што су: Будва – Град театар, Септембарски дани културе – Никшић, ДЕУС – Подгорица, Циклус младих црногорских пијаниста – Подгорица. Наступала је са Црногорским симфонијским оркестром изводећи црногорску премијеру Друге симфоније „Косовска“ Реџа Мулића која је снимљена за потребе РТЦГ-а, а која је одлично оцењена од црногорске критике.

Године 2008. и 2009. наступала је као солиста и камерни музичар у оквиру пројекта „Национална концертна сезона“ који је био под покровитељством Министарства за Културу и председника Србије. Весне Ђокић је такође наступала у Босни и Херцеговини (Бања Лука – Бански двор), Албанији (Скадар – Сала музичке школе), Бугарској (Варна – Галерија „Борис Георгијев“), Пољској (Познањ – сала „Аула Нова“), Француској (Париз – Културни центар СЦГ, конзерваторијум „Сержи-Понтоаз“) и САД-у (Њујорк-Рочестер – Килбурн хол).

Анализа докторског уметничког пројекта – писаног рада

Докторски уметнички пројекат кандидаткиње Весне Ђокић, састоји се од 72 странице текста и садржи шест поглавља. После два прелиминарна поглавља – предговора и увода – следи поглавље под насловом: „Општи утицаји на Шуманов композиторски израз“, које се састоји од четири потпоглавља (1. „Развој програмске музике“, 2. „Појам романтичар и романтичарска клавирска минијатура“, 3. „Преглед Шуманових програмских клавирских циклуса минијатура“, 4. „Одлике Шуманове умјетничке и интимне личности“) у којима су постављене основне координате истраживању. У четвртом поглављу „Анализа програмског садржаја трију Шуманових клавирских циклуса – *Карневал*, *Дјечије сцене* и *Крајслеријана*“ као средишњем делу текста анализирају се појавни облици програмности у овим циклусима; оно се састоји од четири потпоглавља (1. „Испољавање програмности у *Карневалу* оп. 9“, 2. „Испољавање програмности у *Дјечијим сценама* оп. 15“, 3. „Крајслер као Хофманова фикција из перспективе Шумана – програмност у *Крајслеријани*“ и 4. „Музички приказ Шуманове *Крајслеријане* оп. 16“). Пето поглавље под насловом „Запажања о Шумановом клавирском стилу“ бави се пијанистичким аспектом композиторовог дела као значајним конститутивним елементом ауторкиног истраживања. У закључку, сумирани су резултати истраживања. На крају текста налази се списак цитиране литературе који садржи 42 одреднице.

У предговору, кандидаткиња указује на значај истраживања програмности у Шумановом клавирском стваралаштву с обзиром на то да оно може допринети разумевању и повишењу квалитета пијанистичке интерпретације композиторових дела. У уводу она елаборира ову мисао указујући на богатство појавних облика програмности код овог композитора који су тесно везани за доба и културни миље у коме је стварао.

На почетку трећег поглавља „Општи утицаји на Шуманов композиторски израз“ Ђокићева даје кратак историјски преглед развоја програмске музике почев од антике на овамо, указујући на романтизам као посебно плодносно раздобље у том смислу, али и на појаву појма *апсолутна* музика као антитезе програмности, што је иницирало један од великих музичких дискурса друге половине 19. столећа. У следећем потпоглављу „Појам романтичар и романтичарска клавирска минијатура“ ауторка указује на појаву романтичарског уметника на прелазу из 18. у 19. век као последице ширих друштвених збивања. Она указује на улогу уметникове егзистенцијалне слободе коју је стекао са Француском револуцијом и која врши двозначан утицај на његово стваралаштво. С једне

стране, слобода подстиче изражавање његових субјективних, интимних и не ретко фантастичних осећања, а с друге она изазива страх од физичког уништења као последице стечене самосталности. Бесциљно усамљеничко лутање постаје парадигма младог романтичарског покрета, а жанр романтичарске клавирске минијатуре за коју су својствена интимистичка и ефемерна осећања, јавља се као легитимни израз новог доба уметности. У трећем потпоглављу („Преглед Шуманових програмских клавирских циклуса минијатура“) дат је сажет преглед циклуса композиторових клавирских минијатура, указујући при том на две основне премисе на којима су оне изграђене: на присуство поетске идеје (нарративне потке) која обједињује комаде из циклуса у јединствену целину и примену специфичног вида монотематске изградње у коме се неколико тематских језгара трансформишу дајући мотивски материјал за изградњу целокупног циклуса. При крају трећег поглавља (потпоглавље „Одлике Шуманове умјетничке и интимне личности“) ауторка разматра везу између појединих значајних догађаја из композиторовог живота и особености његовог клавирског опуса. У овом међуодносу, када је реч о Шуману, она види важан кључ за дешифровање смисла и садржаја његових циклуса. Као посебно значајне моменте она издваја Шуманово добро познавање литерарног стваралаштва, затим делатност његовог савременика Е. Т. А. Хофмана – романтичарског писца фантастичне провенијенције чијем се делу посебно дивио и не ретко у њему налазио инспирацију, Шуманово покретање часописа на чијим је страницама артикулисао многе своје музичке и естетичке идеале, судбинску упућеност на инструмент клавир као основни звучни медијум свог стваралаштва и на крају, сентиментална веза са Кларом Вик, његовом будућом супругом, која носи сва обележја једног снажног духовног романтичарског заноса која ће наћи уметнички израз у једном броју његових дела. Ђокићева из овог сплета односа посебно издваја Хофманов фантастични списатељски стил и Шуманову дугогодишњу списатељско-редакторску делатност у којој је испољио сличне тежње ка хумору, тајновитости приповедања, примени енигматских нарративних поступака и елемената фантастике.

У четвртном поглављу: „Анализа програмског садржаја трију Шуманових клавирских циклуса – *Карневал*, *Дјечије сцене* и *Крајслеријана*“, ауторка разматра наведене циклусе са становишта примењених облика програмности. За циклус *Карневал*, она наводи податке о његовом настанку у композиторовом опусу и указује на ширу културолошку димензију карневала као древне фолклорне светковине. После разматрања специфично Шумановог поступка монотематске изградње циклуса од четири тона добијена транслитерацијом једног топонима, Ђокићева приступа класификацији појавних

облика програмности у овом циклусу. Њена седмоделна подела изгледа нам логична и оправдана с обзиром на то да произлази из уметникових раније разматраних естетичких и списатељских опредељења. У потпоглављу о циклусу *Дечије сцене*, кандидаткиња Весна Ђокић указује на специфичност тематике овог циклуса. Овде, евоцирање инфантилних осећања у свести одрасле особе, како за интровертног и хиперсензибилног Шумана тако и за романтичаре уопште, представља својеврсан продор у неистражене слојеве психе који ће бити актуелизован тек пола века касније са појавом дубинске психологије. Ауторка указује на присуство монотематског поступка који овом циклусу обезбеђује кохерентност, а музичком интерпретатору даје могућност да одговарајућим пијанистичким средствима подвуче богатство појавних облика. Ђокићева овде излаже дводелну класификацију комада из овог циклуса, тако што их дели на „нараторове“ и на „дечије“ комаде, чиме оправдано потенцира дихотомију на релацији *свет одраслих – дечији свет*. Треће потпоглавље: „Крајслер као Хофманова фикција из перспективе Шумана – програмност у *Крајслеријани*“ у тематском погледу, представља увод за следеће потпоглавље које ће се на сличан начин као и у претходна два случаја, бавити програмским садржајем *Крајслеријане*. У овом, по својој функцији, прелиминарном потпоглављу Ђокићева разматра комплексан Хофманов утицај на Шумана. Она указује на сличности њихових карактера и интересовања посебно истичући синтетични карактер њиховог стваралаштва који се испољава кроз спој музике и поезије. Служећи се углавном епистоларном грађом, ауторка указује на јединствен историјат настанка овог Шумановог дела који такорећи парадигматично предочава љубавно усхићење и стваралачки занос овог романтичарског уметника приликом компоновања његовог дела. У целом комплексу ових релација она посебно издваја два Хофманова дела која су извршила непосредан утицај на настанак разматраног Шумановог циклуса. То су збирка есеја *Крајслеријана* и роман *Погледи на живот мачка Гунђала* као врхунцима списатељског опуса. Захваљујући Шмановој музичкој транспозицији, лик капленика Крајслера је, по ауторки, добио још један живот достојан својих претходних литерарних оваплоћења.

Претпоследње поглавље „Запажања о Шумановом пијанистичком стилу“ бави се идентификацијом појавних облика пијанистичке фактуре у склопу композиционог стила трију разматраних Шуманових циклуса. Као основно својство композиторове фактуре у *Карневалу* Ђокићева види „разноликост ритмичког садржаја“ који се претежно исказује кроз ритам валцера. У *Дечијим сценама* фактура се испољава кроз „слободни ток музике у оквиру прецизног ритма и времена“, док у *Крајслеријани*, као последица споја наративних и поетских слика долази до појаве „ексцентричног пијанистичког стила“ кога с једне

стране карактерише „ваздушаста, готово левитирајућа мелодијска линија“, а с друге „наметљива (синкопирана) метричност“. На основу наведених својства ауторка је прецизније дефинисала специфичности Шумановог пијанистичког стила који се делом јавља као компромис између његових неостварених пијанистичких амбиција и оригиналних стваралачких замисли.

У закључку, ауторка сумира резултате својих истраживања указујући да је њен основни циљ био повезивање пијанистичких са ванпијанистичким конотацијама у разматраним Шумановим циклусима. Резимирајући облике и начине транспонована програмског садржаја у пијанистички израз, она посебно подвлачи њихов утицај на сопствену интерпретацију ових дела. Ово истраживање једног важног сегмента клавирског опуса Роберта Шумана, по њеним речима, указује на посебну димензију оваквог сагледавања проблема које се испољава кроз „снажан утицај Шуманове цјелокупне уметничке личности на тумача његових дјела“.

Оцена остварених резултата и критички осврт референата

Рад кандидаткиње Весне Ђокић представља успео покушај целовитог сагледавања проблема програмности у клавирским циклусима *Карневал*, *Дечије сцене* и *Крајслеријана* Роберта Шумана. Захваљујући чињеници да је облике испољавања програмности у набројаним делима идентификовала, описала, објаснила и протумачила са становишта њиховог порекла и функције у композиторовом делу, она је дала допринос објективном сагледавању и бољем разумевању ове иначе добро познате, популарне стране Шумановог дела. Применом аналитичког поступка она је допринела јаснијем раздвајању наталожених наслага традиције наративне интерпретације од аутентично композиторових интенција на овом плану. Поклањајући посебну пажњу разматрању утицаја животних догађаја на карактеристике Шумановог композиторског опуса, Ђокићева се одлучила за примену данас потцењеног биографизма у тумачењу својстава стваралаштва једног уметника. Међутим, ауторка је показала да случај Роберта Шумана, више него код осталих уметника, оправдава овај поступак. Низ добро одабраних ликовних прилога адекватно употпуњују ауторкину аргументацију с обзиром на то да разматрана материја по својој природи често залази у област визуелног, гестуалног, ирационалног и неизрецивог. Сличну функцију имају и нотни примери у тексту. Примењена апаратура и резултати истраживања, омогућили су кандидаткињи да истражена својства Шумановог

фантастичног наративног света адекватно примени у својој интерпретацији ових дела на свом завршном концерту докторских студија.

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Концерт – реситал, којим је представљен практични део овог докторског уметничког пројекта, реализован је у сали Факултета музичке уметности у Београду, 9. јула 2013. године са следећим програмом:

Роберт Шуман: *Карневал* оп. 9

Роберт Шуман: *Дечије сцене* оп. 15

Роберт Шуман: *Крајслеријана* оп. 16.

Весна Ђокић је овим захтевним програмом приказала висок степен пијанистичке спремности како у техничком, тако и у погледу спознаје стила и форме. Циклуси *Карневал* оп. 9 као и *Крајслеријана* оп. 16 представљају нека од најкомплекснијих Шуманових дела. Весна Ђокић је успела да убедљиво обједини ставове како *Карневала* тако и *Крајслеријане* и два опречна лика Флорестана и Еусебијуса уклопи у једну логичну и континуирану целину. Идејни концепт обе композиције је био јасан а техничка реализација на висини постављеног задатка. Циклус *Дечије сцене* оп. 15, представљају својом хармонијом и мелодијским приказом једноставност, наивност и чистоћу дечије визије. Весна Ђокић је својом интерпретацијом успела да као зрела особа уђе у суштину дечије визије и прикаже све елементе ове композиције кроз изванредну организацију фразе, разноврсност звука и једноставност израза.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Судећи по постављеним циљевима и оствареним резултатима рад Весне Ђокић може бити од користи свим извођачима Шумановог клавирског дела приликом упознавања са овом важном али не ретко химеричном димензијом његовог стваралаштва. Ђокићева је поред професионално супериорно изведеног реситала приказала аналитичност и истраживачки дух у писању свог докторског завршног рада. У сигурној и аналитички заснованој интерпретацији приказала је карактеристику Шумановог стила као проблематику која се појављује у многим његовим делима, односа Флорестана као импулсивног и Еусебијуса као сањалачког карактера. У крајње сложеном делу какво је

Крајслеријана, успешно је приказала проблематику Хофмановог лика Јохана Крајслера и његове калеидоскопске личности. Оваква могућност разноврсног приказа сложених, често дијаметрално супротних, фиктивних карактера хофмановско-шумановске имагинације, јасно указује на садржајну личност Весне Ђокић као и њен значајан аналитични и истраживачки потенцијал с којим је ушла у разоткривање тако сложених карактера насталих у манијакално депресивној свести каква је била Шуманова. Писани рад који се надовезује на њено извођење указује на континуирано сазревање као и на жељу да свим уметничким изазовима приступа зрело и са великом озбиљношћу. Треба напоменути да богатство пијанистичког исказа Весне Ђокић импонује због аналитичности коју примењује у свим градивним елементима своје интерпретације.

Аналитички увид и извођачко умеће као и писани рад Весне Ђокић, дало је допринос разумевању капиталних дела Роберта Шумана као што су циклуси *Крајслеријана*, *Карневал* и *Дечије сцене*, не тако често извођене у нашој средини. Весна Ђокић је показала најпозитивније квалитете уметника-истраживача у реализацији свог докторског пројекта. На основу свега реченог, комисија једногласно позитивно оцењује завршни докторски уметнички пројекат кандидаткиње Весне Ђокић са темом „Облици испољавања програмности у Шумановим клавирским циклусима ‘Карневал’ оп. 9, ‘Дечије сцене’ оп. 15 и ‘Крајслеријана’ оп. 16“ и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвати овај пројекат и одобри одбрану докторског уметничког пројекта.

Чланови Комисије:

АЛЕКСАНДАР СЕРДАР, ред.проф.

ТИЈАНА ХУМО РАЈЕВАЦ, ред.проф.

МАРИЈА ЂУКИЋ, ред.проф.

БРАНКО ПЕНЧИЋ, ред.проф.

НИКОЛА РАЦКОВ, ред.проф.у пензији